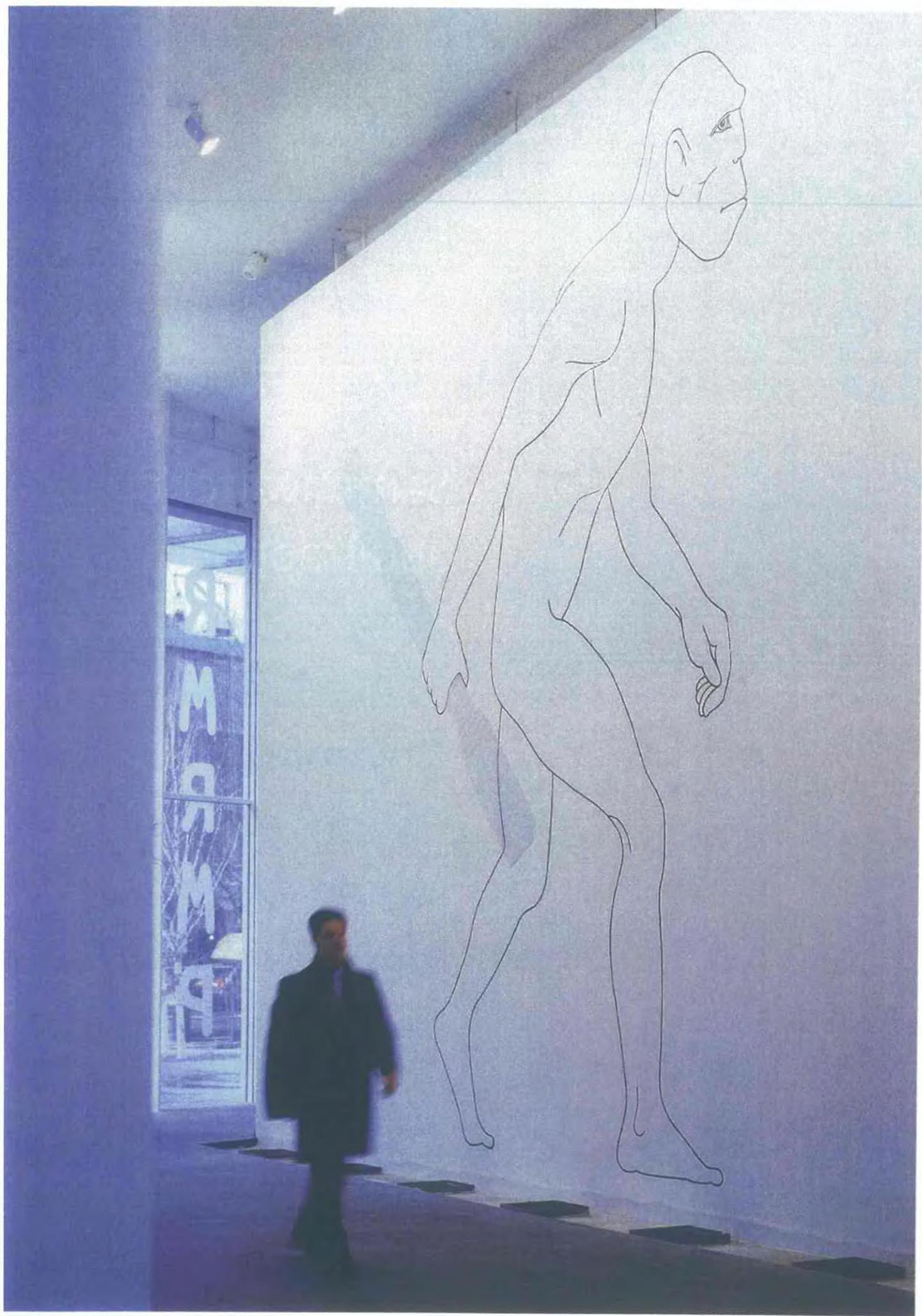

Auditdienst Rijk
Ministerie van Financiën

Samenvattend auditrapport **2013**

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (VIII)

Samenvattend auditrapport 2013

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (VIII)

14 maart 2014

Kenmerk
ADR/2014/355

Inlichtingen
Auditdienst Rijk
Postbus 20201
2500 EE Den Haag

Inhoud

1	Samenvatting	5
1.1	Controle financiële overzichten	5
1.2	Onderzoek financieel en materieelbeheer	5
1.3	Onderzoek totstandkoming informatie over beleid en bedrijfsvoering	6
1.4	Overige onderwerpen	6
2	Inleiding	8
2.1	Dool en doelgroepen	8
2.2	Wettelijke taak	8
2.3	Object van controle	8
3	Controle financiële overzichten	10
3.1	Inleiding	10
3.2	Gedkeurende controleverklaring voor het ministerie	10
3.3	Subsidiebeheer: onzekerheid rechtmatigheid neemt toe	10
3.4	Onderwijsstijd niet nageleefd in het BVE	10
3.5	Onveranderde fout leerlingengewicht in het primair onderwijs	11
3.6	Paragraaf ter benadrukking van de onzekerheid in het WNT-overzicht	11
4	Onderzoek financieel en materieelbeheer	13
4.1	Inleiding	13
4.2	Onvoldoende verbetering financieel en materieel beheer in 2013	14
4.3	Eén opgeloste bevinding in 2013	15
4.3.1	Verplichtingenbeheer opgelost	15
4.4	Relatief veel oude bevindingen in het beheer in 2013	15
4.4.1	Interne beheersing bekostigingsproces vertoont verbetering	15
4.4.2	Kanttekening bij aan het studiefinancieringsproces gerelateerde digitale systemen	16
4.4.3	Subsidiebeheer onderwijssegment in 2013 nog niet op orde; in 2014 geïmplementeerde instrumenten voldoen in opzet	16
4.4.4	Het subsidiebeheer van de RCE is in 2013 verslechterd, met name het verlenen van subsidies	17
4.4.5	Inkoopbeheer bestuursdepartement is verbeterd: positieve stappen in 2013 gezet	18
4.4.6	Financieel beheer NA vertoont verbetering; echter aandachtspunten blijven	18
4.4.7	P-processen bij DPO voor het kerndepartement in opzet geborgd, voor de werking positieve stappen gezet in 2013	19
4.4.8	Continuïteit financieel administratief systeem GEFIS niet goed geborgd	20
4.4.9	Informatiebeveiliging DUO vordert; echter aandachtspunten blijven	20
4.4.10	Inkoopbeheer DUO is verbeterd; positieve stappen in 2013 doorgezet	21
4.4.11	Financiële instrumenten niet consistent toegepast	21
4.4.12	Voorshottenbeheer vertoont lichte verbetering	21
4.4.13	Financieel beheer Caribisch Nederland is nog fragiel	21
4.5	Varia aandachtspunten: totstandkoming WNT overzicht, afrekening BIS, outsourcen inkoop en ontwikkeling datawarehouse DUO-G	22
4.5.1	Totstandkoming WNT overzicht niet goed beheerst	22
4.5.2	Subsidiebeheer cultuursegment verloopt beheerst; enkele BIS afrekeningen zijn gecorrigeerd	22
4.5.3	Aansluiting op IUC door bestuursdepartement (BD); regieorganisatie op BD wordt belangrijk	23
4.5.4	Datawarehouse (DWH) procedures in opzet en bestaan niet toereikend	23

5	Onderzoek totstandkoming informatie over beleid en bedrijfsvoering	25
5.1	Inleiding	25
5.2	Totstandkominingsproces van de prestatie-indicatoren is verbeterd	25
5.3	Totstandkominingsproces jaarverslag en bedrijfsvoeringsparagraaf	25
6	Overige onderwerpen	27
6.1	Inleiding	27
6.2	Toezicht op onderwijsinstellingen: verslechterd beeld bij grote accountantskantoren en verbetering bij kleine kantoren	27
6.3	Verslechterend beeld reviews in de niet-onderwijssectoren	27
6.4	Handhaafbaarheidstoetsen als preventieve maatregel	28
6.5	IT audits geven inzicht in geautomatiseerde ‘workflow’	29
6.6	Organisatieonderdelen OCW nog niet in het geheel BIR compliant	29
Bijlage	Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	31

1 Samenvatting

1.1

Controle financiële overzichten

Goedkeurende controleverklaring voor het ministerie

Wij hebben een goedkeurende controleverklaring afgegeven bij het jaarverslag 2013 van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (VIII). Dat houdt in dat de in dit jaarverslag opgenomen financiële overzichten een getrouw beeld geven van de uitkomsten van de begrotingsuitvoering en zijn opgesteld conform de wet- en regelgeving. Dit betekent ook dat de verantwoording over de rechtmatigheid in de bedrijfsvoeringsparagraaf een juist en volledig beeld geeft van de rechtmatigheid van de begrotingsuitvoering in overeenstemming met de van toepassing zijnde wet- en regelgeving. Verder hebben wij vastgesteld dat de in het jaarverslag opgenomen informatie over het beleid en de bedrijfsvoering (de zogenoemde niet-financiële informatie) niet strijdig is met de in dit jaarverslag opgenomen financiële overzichten.

In het kader van de controle van de financiële overzichten willen wij u het volgende onder de aandacht brengen:

- *Onderwijsstijd niet nageleefd in het BVE (MBO)*
Scholen leven de wettelijk voorgeschreven onderwijsstijd in het BVE niet na. Hierdoor is sprake van € 67,5 miljoen onrechtmatige bekostiging.
- *Relatief veel onzekerheden in het subsidiebeheer*
Over 2013 constateren wij relatief veel onzekerheden in de comptabiele rechtmatigheid in het subsidiebeheer. Dit heeft voornamelijk te maken met verantwoordingsinformatie die niet of niet geheel aansluit op de rechtmatigheidskaders.
- *Onveranderde fout leerlingengewicht*
Bij de bepaling van het leerlingengewicht in het primair onderwijs is voor circa € 72,5 miljoen (tegenover € 74 miljoen in 2012) aan onrechtmatigheden geconstateerd.

1.2

Onderzoek financieel en materieelbeheer

Interne beheersing bekostigingsproces vertoont verbetering

DUO heeft het in opzet en werking op orde brengen van het bekostigingsproces in 2013 doorgezet. Wij constateren een verbeterd productieproces en monitoringsysteem. De aandacht voor de IT-maatregelen in relatie tot de hoofdprocessen van de bekostiging is duidelijk toegenomen. Wij hebben echter een tweetal bekostigingsfouten geconstateerd in de sectoren PO en VO. Wij menen dat de oorzaak hiervan ligt in de implementatie van ‘nieuwe’ wetgeving. Het goed doortesten hiervan is noodzakelijk en dient meer aandacht te krijgen. Het ‘cockpit’ heeft een bijdrage geleverd aan de beheersing van het bekostigingsproces. Dit instrument kent nog wel een aantal verbeterpunten op het gebied van beveiliging. Deze zullen volgens mededeling in 2014 worden opgepakt.

Subsidiebeheer onderwijssegment in 2013 nog niet op orde; in 2014 geïmplementeerde instrumenten voldoen in opzet

In 2013 hebben FEZ en DUO middels werkgroepen en stuurgroep gewerkt aan de hervorming van het subsidieproces. Het MT OCW heeft FEZ aangewezen als inrichtingsverantwoordelijke voor het subsidiebeheer. Inmiddels zijn instrumenten geïntroduceerd – en in januari 2014 geïmplementeerd – die de beheersing van het subsidieproces in opzet doen verbeteren. Wij willen u erop attenderen de instrumenten geen arrangement kennen voor sturingsinformatie.

¹ Ook wel ‘Managementdashboard’ genoemd.

Om het oplossend vermogen te vergroten is een dergelijk arrangement hoogst noodzakelijk. Daarnaast is commitment van alle in de keten betrokkenen noodzakelijk om de hervorming van het subsidieproces adequaat door te zetten. Vooral nog blijkt uit onze controle dat circa 25% van de gecontroleerde verleningen en circa 45% van de gecontroleerde vaststellingen één of meerdere financieel beheer opmerkingen bevatten.

Het subsidiebeheer van de RCE is in 2013 verslechterd, met name het verlenen van subsidies
Het subsidiebeheer van de RCE verliep voor zowel de verleningen als de vaststellingen niet beheerst in 2013. De vernieuwde (plafond)regeling voor instandhouding monumenten en de ingebruikname van een nieuw (digitaal) subsidiesysteem bleek voor de RCE organisatie gecompliceerd. Als gevolg hiervan is het verleningsproces van instandhoudingssubsidies niet ordelijk en controleerbaar verlopen. Daarnaast vertonen bijna alle gecontroleerde vaststellingen tekortkomingen in het financieel beheer.

Continuïteit financieel administratief systeem GEFIS niet goed geborgd

DUO is systeemeigenaar van GEFIS en heeft het beheer geoutsourced aan [REDACTIE]
In oktober jl. heeft een uitwijktest plaatsgevonden die niet aan de wensen en verwachtingen voldeed. Hierdoor hebben wij geconstateerd dat de continuïteit van dit geautomatiseerd systeem niet geheel geborgd is, vanwege de niet geslaagde uitwijk(test)procedure. Overigens worden de andere systeemaspecten correct beheerd. De beheerder is voornemens in 2014 maatregelen te treffen om de continuïteit (op vooroemde aspect) te borgen.

Inkoopbeheer zowel bestuursdepartement als DUO is zichtbaar verbeterd

Wij constateren dat het inkoopbeheer bij zowel het bestuursdepartement als bij DUO zichtbaar is verbeterd. De in 2012 in gang gezette stappen hebben in 2013 verder vorm gekregen. Wij zien nog wel een aantal aandachtspunten op verschillende terreinen.

1.3

Onderzoek totstandkoming informatie over beleid en bedrijfsvoering

Het totstandkomingsproces van de prestatie-indicatoren is ordelijk verlopen. Echter wij hebben een aandachtspunt betreffende het maken van afspraken met informatieleveranciers.

1.4

Overige onderwerpen

Het hoofdstuk overige onderwerpen bevat een varia aan informatieve punten. Zo rapporteren wij dat OCW in onvoldoende mate oog heeft gehad voor de consequenties van de WNT voor de eigen procesgang. De reviews niet-onderwijssectoren vertonen een iets verslechterd beeld, echter de beleidsdirecties kunnen wel op het stelsel steunen. Voor het departement zijn ruim 100 handhaafbaarheidstoetsen uitgevoerd. Wij zijn in dit kader vaak het sluitstuk voor 'nieuwe' wet en regelgeving. Wij adviseren een multidisciplinair gremium in te stellen voor deze toetsen. Tot slot hebben wij bijdragen geleverd aan de uitvoering van bestaande of ontwikkeling van nieuwe automatisering. Hierbij doen wij aanbevelingen zodat de belangrijkste systeemaspecten adequaat worden geborgd.

2 Inleiding

2.1

Doel en doelgroepen

Voor u ligt het samenvattend auditrapport 2013 over de uitkomsten van de wettelijke taken aanziens van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Het rapport bevat de belangrijkste uitkomsten van ons onderzoek, alsmede de controleverklaring omtrent de in het departementale jaarverslag 2013 van ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap opgenomen financiële overzichten.

Het rapport is opgesteld voor de minister en de secretaris-generaal van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en wordt tevens verstrekt aan de leden van het audit committee, de directeur Financieel-Economische Zaken, de president van de Algemene Rekenkamer en de minister van Financiën. Met dit rapport ondersteunt de Auditdienst Rijk de minister van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap in de verantwoordelijkheid voor het opmaken van het departementale jaarverslag en voor de bedrijfsvoering van het ministerie.

2.2

Wettelijke taak

Dit rapport bevat de uitkomsten van de uitvoering van de wettelijke taak, zoals bedoeld in artikel 66 van de Comptabiliteitswet 2001. Het rapport is als volgt ingedeeld:

- 1 de controle van de financiële overzichten (hoofdstuk 3);
- 2 het onderzoek naar het financieel en materieelbeheer (hoofdstuk 4);
- 3 het onderzoek naar de totstandkoming van de informatie over het beleid en de bedrijfsvoering (hoofdstuk 5);
- 4 overige onderwerpen (hoofdstuk 6);
- 5 de controleverklaring (bijlage).

2.3

Object van controle

De in 2013 gerealiseerde uitgaven bedroegen € 35.161 miljoen (2012: € 34.169 miljoen), aangegeven verplichtingen € 36.111 miljoen (2012: € 36.766 miljoen) en ontvangsten € 1.256 miljoen (2012: € 1.245 miljoen). Dit geeft een indruk van de financiële omvang van het object van onze controle.

3 Controle financiële overzichten

Wij hebben een goedkeurende controleverklaring afgegeven bij het jaarverslag 2013 van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (VIII)

3.1

Inleiding

Als onderdeel van onze wettelijke taak controleren wij of de in het jaarverslag opgenomen financiële overzichten een getrouw beeld geven van de uitkomsten van de begrotingsuitvoering en zijn opgesteld in overeenstemming met de verslaggevingsvoorschriften zoals die zijn vastgelegd in de Comptabiliteitswet 2001 en de Rijksbegrotingsvoorschriften 2014. In onze controleverklaring, die is opgenomen in de bijlage van dit rapport, worden de door ons gecontroleerde financiële overzichten nader gespecificeerd.

Onze controle vereist dat wij voldoen aan de voor ons geldende beroepsvoorschriften en dat wij onze controle zodanig plannen en uitvoeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de financiële overzichten geen afwijkingen van materieel belang bevatten. Het materieel belang is bepalend voor de strekking van het oordeel in de controleverklaring. De materialiteit voor de verantwoordingsstaten en de saldbalans als geheel bedraagt 1% voor fouten en 3% voor onzekerheden. Wij zijn er bij de controle van de financiële overzichten van uitgegaan dat de voorgestelde wijzigingen in de slotwet de goedkeuring van de wetgever zullen krijgen.

Voorts hebben wij onderzocht of de in het jaarverslag opgenomen informatie over het gevoerde beleid en de bedrijfsvoering (de niet-financiële informatie), voor zover wij dat kunnen beoordelen, niet strijdig is met de in dit jaarverslag opgenomen financiële overzichten.

Hieronder gaan wij in op de belangrijkste bevindingen van de controle.

3.2

Goedkeurende controleverklaring voor het ministerie

Wij hebben een goedkeurende controleverklaring afgegeven bij het jaarverslag 2013 van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (VIII). Deze verklaring is opgenomen in de bijlage van dit rapport. Onze controleverklaring heeft betrekking op de financiële overzichten die deel uitmaken van het jaarverslag dat op grond van artikel 6o, eerste lid van de Comptabiliteitswet 2001, tezamen met dit samenvattend auditrapport aan de minister van Financiën wordt toegezonden.

3.3

Subsidiebeheer: onzekerheid rechtmatigheid neemt toe

Uit onze controle is gebleken dat de beheerders van de subsidieprocessen relatief veel fouten hebben gemaakt. Over 2013 constateren wij dat relatief vaak subsidies zijn afgerekend op basis van controleverklaring van externe accountant die de rechtmatigheid niet dekt. Dit zorgt voor onzekerheid over de rechtmatige besteding van de overgedragen publieke middelen. In totaal hebben wij circa € 157 miljoen (2012: circa € 60 miljoen) aan onzekerheid (rechtmatigheid) in het subsidiebeheer (vaststellingsproces) geconstateerd.

3.4

Onderwijsstijd niet nageleefd in het BVE

Scholen leven de wettelijk voorgeschreven onderwijsstijd in het BVE niet na. Hierdoor is sprake van € 67,5 miljoen onrechtmatige bekostiging. Ten opzicht van 2012 is de onrechtmatigheid circa gehalveerd. Dit heeft met name te maken met de maatregelen die de beleidsdirectie en IvH0 hebben getroffen. Vanaf augustus 2014 zal met de invoering van de Wet modernisering bekostiging beroepsonderwijs en het daarop gebaseerde uitvoeringsbesluit de onderwijsstijd niet langer een bekostigingsparameter zijn. De effecten hiervan op de rechtmatigheidfout worden op korte termijn samen met directie MBO geanalyseerd.

3.5

Onveranderde fout leerlinggewicht in het primair onderwijs

Bij de bepaling van het leerlinggewicht in het primair onderwijs zijn fouten geconstateerd. De controle van de teldatum 1 oktober 2012 laat een rechtmatigheidsfout van circa € 72,5 miljoen zien, hetgeen in lijn ligt met vorig jaar (teldatum 1 oktober 2011: circa € 74 miljoen). De fout is inherent aan het gekozen bekostigingsstelsel. Teneinde deze gewichtenproblematiek structureel op te lossen is een stelselwijziging noodzakelijk.

3.6

Paragraaf ter benadrukking van de onzekerheid in het WNT-overzicht

In onze controleverklaring is een paragraaf opgenomen waarin wij de aandacht vestigen op de toelichting bij het WNT-overzicht. Het gaat hier om een onzekerheid in de verantwoording die verband houdt met het voorschrift uit de WNT dat onder meer de gegevens moeten worden vermeld over personen die anders dan op grond van een dienstbetrekking een functie vervullen als niet-topfunctionaris (externe niet-topfunctionarissen). De WNT kent geen uurtarief, maar een maximaal bezoldigingsbedrag per kalenderjaar. De minister van BZK heeft aangegeven geen universeel toepasbare omrekenformule te kunnen bepalen die de gedeclareerde uren van externe niet-topfunctionarissen vertaalt naar de WNT-bezoldigingsnorm. Daarom stelt de minister van BZK voor het verslagjaar 2013 als gedragslijn voor dat niet volledig aan de verplichting tot openbaarmaking kan en hoeft te worden voldaan.

Het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap heeft overeenkomstig deze door de minister van BZK voorgestelde gedragslijn uitvoering gegeven aan de WNT en heeft in de toelichting bij het WNT-overzicht aangegeven dat vanwege het ontbreken van een praktisch toepasbare normstelling voor externe niet-topfunctionarissen sprake is van een onzekerheid in de verantwoording. Dit geldt uitsluitend voor het achterwege laten van de vermelding van de gegevens over externe niet-topfunctionarissen, niet voor de overige gegevens in het WNT-overzicht

4

Op verschillende terreinen van het financieel beheer hebben in 2013 hervormingen plaatsgevonden. Ondanks deze inspanningen zien wij onvoldoende verbetering in het financieel beheer in 2013. Hoewel vijf bevindingen afgeschaald zijn van gemiddeld naar licht, is er één nieuwe (gemiddeld) bevinding bijgekomen en is één bevinding opgeschaald naar ernstig. In totaal heeft OCW 13 bevindingen – één meer dan 2012 – waarvan één ernstig, vier gemiddeld en acht licht. Overigens voldoen de in het kader van de hervormingen ontwikkelde instrumentaria in opzet aan de daaraan te stellen eisen. Werking hiervan wordt in 2014 beoordeeld.

4.1

Inleiding

Als onderdeel van onze wettelijke taak onderzoeken wij of de geselecteerde processen van financieel en materieelbeheer voldoen aan de normen uit de comptable wet- en regelgeving. Op het hoogste niveau geldt dat het financieel en materieelbeheer voldoet aan de eisen van *rechtmatigheid, ordelijkheid, controleerbaarheid* en dat het beheer overigens zo *doelmanig mogelijk* wordt ingericht. Deze eisen zijn verder uitgewerkt en samengevat in de Baseline financieel en materieelbeheer van het ministerie van Financiën.

Bij evaluatie van onze bevindingen hanteren wij drie categorieën: licht, gemiddeld en ernstig. Dit onderscheid geeft de impact van de bevinding weer op basis van gewicht en frequentie. Lichte bevindingen worden opgenomen voor zover zij meerdere onderdelen van OCW raken. Decentraal georiënteerde lichte bevindingen rapporteren wij rechtstreeks aan de desbetreffende organisatie-eenheid. De oplossing van deze bevindingen wordt bewaakt in het periodiek ADR/FEZ overleg (het voormalig regieteam 'ADR/AR aanbevelingen') onder leiding van de (plv) directeur FEZ.

Ten behoeve van het selecteren van de te onderzoeken processen van financieel en materieelbeheer hebben wij allereerst de bedrijfsrisico's en alle daaraan gekoppelde processen in kaart gebracht. Op basis van het belang van de processen en de in die processen onderkende risico's hebben wij de volgende processen voor een nader onderzoek in 2013 geselecteerd:

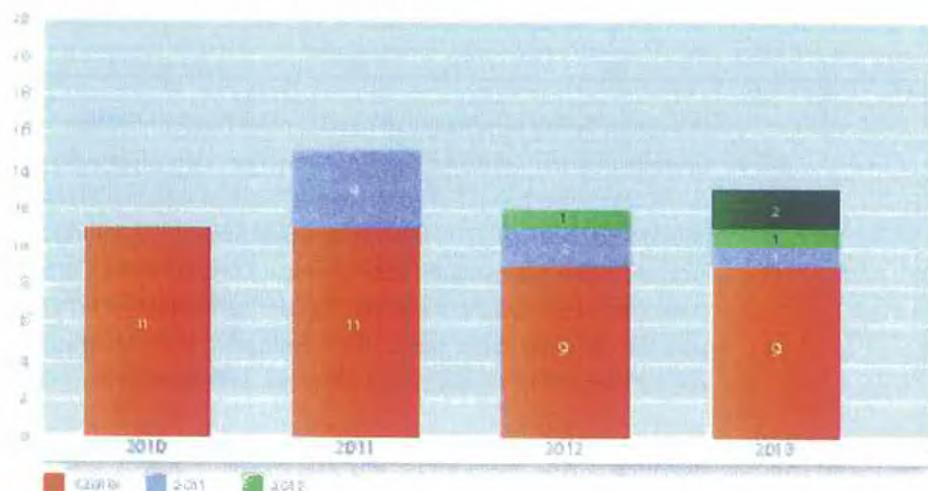
- lumpsum bekostiging onderwijs;
- studiefinanciering en lesgelden;
- subsidies;
- personeelsbeheer;
- inkoopbeheer (inclusief contractbeheer);
- betaalorganisatie (inclusief crediteurenbeheer);
- beheer saldibalansposten.

In dit hoofdstuk behandelen wij de belangrijkste uitkomsten van ons onderzoek.

4.2

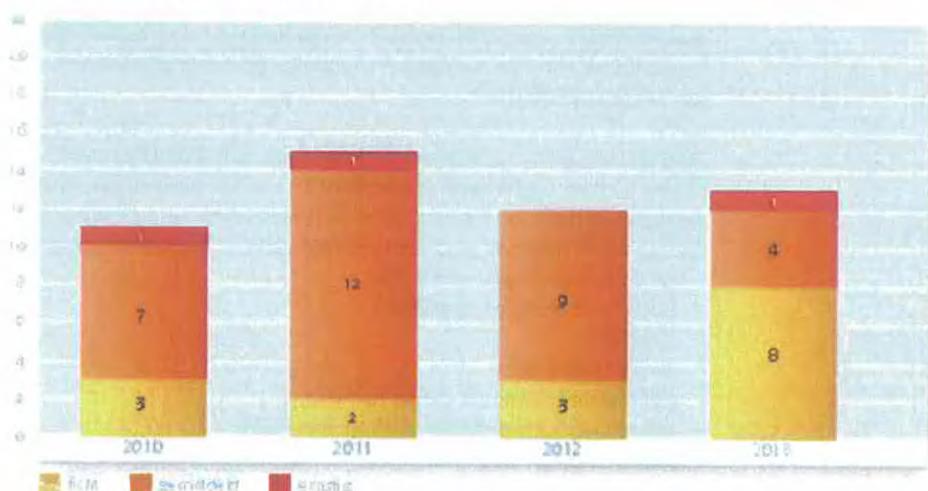
Onvoldoende verbetering financieel en materieel beheer in 2013

Figuur 1: Bevindingen naar ontstaansjaar (in aantal)

Over 2013 hebben wij 13 belangrijke bevindingen. De meeste bevindingen zijn uit 2010 en eerder. In 2013 zijn er twee bevindingen bijgekomen betreffende het beheer van GEFIS en het beheer van de financiële instrumenten. De andere bevindingen betreffen voornamelijk het subsidiebeheer, het financieel beheer RCE en NA, het inkoopbeheer en de informatieveiligheid van DUO.

Figuur 2: Bevindingen naar impact (in aantal)

Over 2013 rapporteren wij twee nieuwe bevindingen betreffende het financieel administratief systeem GEFIS en het beheer van de financiële instrumenten. GEFIS is voor de onderwijsbekostiging het meest belangrijke financieel administratief systeem. De RBV² hanteert sinds 2013 een verplichte indeling van de financiële instrumenten. Daarnaast hebben wij de bevinding 'Financieel beheer RCE' opgeschaald naar ernstig. In 2013 hebben wij geconstateerd dat de problematiek in het subsidiebeheer bij de RCE zich verdiept heeft. Wij rapporteren vier gemiddelde bevindingen over 2013; dit houdt in dat de bevindingen herhaaldelijk van aard zijn met een belangrijke impact op het beheer. Deze bevindingen worden in paragraaf 4.4

² Regeling begrotingsvoorschriften

toegelicht. Tot slot rapporteren wij acht lichte bevindingen. Deze laatste categorie bevindt zich in een constellatie waarbij de werking over een langere periode getoond moet worden, waarna wij deze als opgelost kunnen aanmerken. Over 2013 rapporteren wij één opgeloste bevinding.

4.3 Eén opgeloste bevinding in 2013

Figuur 3: Opgeloste bevindingen in 2013

Bevinding	Verantwoordelijk organisatieonderdeel	2010	2011	2012	2013
Verplichtingenbeheer	SG/DG DUO	■	▲	▲	✓

4.3.1 Verplichtingenbeheer opgelost

Vorig jaar hebben wij u gerapporteerd dat het relatief vaak voor komt dat verplichtingen niet, niet tijdig of niet volledig geboekt worden. En wij hebben u geattendeerd op de risico's die zich hierdoor kunnen voordoen. Uit ons onderzoek over 2013 hebben wij geen tot weinig constateringen in de trant van de voornoemde bevindingen. Desondanks merken wij op dat ons onderzoek niet heeft uitgewezen dat maatregelen ter voorkoming van eerder genoemde risico's geborgd zijn in het proces.

4.4 Relatief veel oude bevindingen in het beheer in 2013

Figuur 4: Bevindingen in het beheer 2013

Bevinding	Verantwoordelijk organisatieonderdeel	2010	2011	2012	2013
Interne beheersing bekostigingsproces	DG DUO	■	■	■	▲
Studiefinanciering	DG DUO			▲	▲
Subsidiebeheer	SG/DG DUO		■	■	■
Financieel beheer RCE	DGCM	■	■	■	●
Inkoopbeheer bestuursdepartement	SG/diversen	●	●	■	▲
Financieel beheer NA	DGCM	▲	■	■	▲
P-direkt	SG/diversen	■	■	■	■
GEFIS	SG/DGDUO				■
Informatiebeveiliging DUO	DG DUO/SG	▲	■	■	■
Inkoopbeheer DUO	DG DUO	▲	■	■	▲
Beheer financiële instrumenten	SG				▲
Voorschottenbeheer DG	DUO/SG	■	■	■	▲
Financieel beheer Caribisch Nederland	DG/PV	■	■	▲	▲

4.4.1 Interne beheersing bekostigingsproces vertoont verbetering

Wij constateren dat voor alle onderwijssectoren (VO, PO, BVE en HO) het stelsel van generieke en specifieke 'IT-controls' voor de geprogrammeerde beslisbomen adequaat is. Door met name het voornoemde stelsel vindt steeds meer de basis van de wettelijke controle in de automatisering. In de interim-rapportage hebben wij u gerapporteerd dat het bekostigingsproces in opzet voldeed en de werking in het tweede halfjaar van 2013 beoordeeld zou worden. Met het verplichten van de bekostiging – zgn. bekostigingsrun – in de sectoren BVE (nu MBO), VO en HO in het najaar zijn alle productiedossiers afgerond. De werking van de beheersmaatregelen – zgn. key-controls – hebben wij beoordeeld op basis van de voornoemde productiedossiers. De beheersing wordt middels geautomatiseerde en handmatige 'key-controls' vormgegeven. In de geautomatiseerde 'key-controls' hebben wij geen noemenswaardigheden

geconstateerd. De handmatige 'key-controls' zijn onderhevig aan zekere risico's. Wij hebben zowel in de PO als in de VO sector een fout in de bekostiging geconstateerd. Voor PO betreft het teveel bekostigen van groeibekostiging (€ 0,5 miljoen) en voor VO betreft het teveel bekostigen van de proscholen (€ 78 miljoen). Wij hebben vernomen dat de oorzaak hiervan gelegen is in 'nieuwe' wetgeving die niet volledig in de geautomatiseerde productieomgeving terecht is gekomen. Dit kan te maken hebben gehad met het (door)testen van 'nieuwe' wetgeving in de automatisering. Overigens onderkend DUO het belang van de geautomatiseerde 'key-controls' en daarom vervangen deze key-controls steeds meer de handmatige. Wij adviseren de implementatie van 'nieuwe' wetgeving meer aandacht te geven.

Het in gebruik nemen van de zogenaamde 'cockpit' – waarmee DUO als kwaliteitsmaatregelen 'go/no go momenten' in het proces en een (geautomatiseerd) logboek heeft ingebouwd – heeft bijgedragen aan de beheersing van het bekostigingsproces. Wel geven wij aan dat een recent uitgevoerde hack-test heeft aangetoond dat 'cockpit' nog niet afdoende beveiligd is om de toets van BIR³-compliance te kunnen doorstaan. Het is noodzakelijk dat een aantal aanbevelingen vanuit genoemde hacktest bij een volgende release van 'cockpit' dient te worden opgevolgd. Overigens is deze applicatie alleen benaderbaar binnen de technische infrastructuur van DUO met eigen te volgen autorisatieprocedures.

Op basis van de beoordeling van de 'key-controls' hebben wij DUO geadviseerd aandacht te geven aan het beter controleerbaar vastleggen van test- en systeemdокументatie en actualisatie van verstrekte autorisaties in relatie tot toegang tot systemen.

4.4.2

Kanttekening bij aan het studiefinancieringsproces gerelateerde digitale systemen

De controle op de processen van studiefinanciering, inclusief de BES-eilanden, lesgelden en tegemoetkoming onderwijsbijdragen en studiekosten geeft aan dat deze processen goed verlopen. Echter wij plaatsen een kanttekening bij de verwerking van de geautomatiseerde gegevensverwerking van studentengegevens. In het samenvattend rapport over 2012 hebben wij u hierover het volgende gerapporteerd. Door studenten via MijnDUO ingevoerde mutaties worden opgenomen in een tussenbestand. Vanuit dat tussenbestand wordt het studiefinancieringssysteem en het digitaal archief gemuteerd. Gebleken is dat tussen de laatstgenoemde systemen verschillen kunnen voorkomen. In een release van het studiefinancieringssysteem (WSF) in 2013 zou dit probleem worden opgelost. Echter de release heeft geen doorgang gehad. Voor onze controle hebben wij gebruik gemaakt van de tussenbestanden waarin de brongegevens van de mutaties tijdelijk zijn opgeslagen Zolang de oplossing via een release nog niet is gerealiseerd worden deze gegevens langer bewaard. Het risico nu is namelijk dat zonder tussenbestand het achteraf niet goed mogelijk is om te bepalen wat de juiste mutatie is geweest. DUO heeft aangegeven dat de oplossing is doorgeschoven naar een release in 2014.

Wij hebben een aantal fouten geconstateerd in de verwerking van de studentengegevens. Deze fouten zijn veroorzaakt door niet, niet tijdig of niet volledig handmatig verwerken van de gegevens. Deze fouten kunnen achteraf niet worden hersteld. Hierdoor houden wij circa € 1,9 miljoen aan onrechtmatigheden in deze stroom.

4.4.3

Subsidiebeheer onderwijssegment in 2013 nog niet op orde; in 2014 geïmplementeerde instrumenten voldoen in opzet

Over 2012 hebben wij u gerapporteerd dat in het onderwijssegment bij de subsidieverleningen maar met name in het proces subsidievaststellingen relatief veel fouten worden gemaakt. Wij hebben u geadviseerd om maatregelen te introduceren die deze fouten zouden kunnen voorkomen. FEZ en DUO hebben in goede samenwerking werkgroepen en een stuurgroep ingericht die het subsidieproces, inclusief beheersingmaatregelen, hervormen. Het MT OCW heeft FEZ aangewezen als inrichtingsverantwoordelijke voor het subsidiebeheer. Inmiddels zijn instrumenten geïntroduceerd die de beheersing van het subsidieverlenings- en vaststellings-

---

³ Baseline Informatiebeveiliging Rijksdienst

proces in opzet doen verbeteren. Deze instrumenten zijn in januari 2014 geïmplementeerd. Wij zullen in het eerste halfjaar van 2014 de werking van deze instrumenten beoordelen. Wij benadrukken nogmaals dat commitment voor het toepassen van de instrumenten van alle in de keten betrokkenen van essentieel belang is. Zonder afbreuk te doen aan het voornoemde willen wij u erop attenderen dat de geïmplementeerde instrumenten geen arrangement kennen voor sturingsinformatie. Om het oplossend vermogen te versterken is een dergelijk arrangement hoogst noodzakelijk. Wij adviseren u om in 2014 aan een dergelijk arrangement te werken. Over 2013 hebben wij onderzoek gedaan naar het subsidiebeheer in de 'oude' constellatie. Uit dit onderzoek blijkt dat het subsidiebeheer in het onderwijssegment geen verbetering laat zien vergeleken met 2012. In het proces subsidieverlening geven 12 van de 47 gecontroleerde posten (deelwaarneming) aanleiding tot één of meerdere opmerkingen over het financieel beheer. Hierbij gaat het onder meer om de toepassing van de verantwoordingsarrangementen uit het Uniforme Subsidiekader, het ontbreken van een wettelijke grondslag en termijnoverschrijdingen.

In het proces subsidievaststelling hebben wij 45 posten gecontroleerd (deelwaarneming). Hier hebben wij bij 20 posten één of meerdere opmerkingen over het financieel beheer geconstateerd. De opmerkingen hebben onder meer te maken met termijnoverschrijdingen, controleverklaringen die de rechtmatigheid – naleving subsidievoorwaarden – niet dekken en het ontbreken van essentiële documentatie voor een vaststelling. Wij hebben geconstateerd dat het aspect - 'controleverklaringen die de rechtmatigheid niet dekken' – voornamelijk te maken heeft met geen of onvoldoende instructies vanuit de beleidsdirecties aan de gesubsidieerde instellingen betreffende de voorwaarden voor de besteding van verkregen publieke middelen. Deze instructies zijn strikt noodzakelijk opdat u achteraf de subsidieafrekening rechtmatig kunt vaststellen en u voor alle uitgaven rechtmatig kunt verantwoorden richting de Staten Generaal. Door met name het voornoemde aspect hebben wij in 2013 relatief veel reparatietrajecten uitgevoerd. Wij benadrukken dat een controleverklaring zonder rechtmatigheidsoordeel zorgt voor onzekerheid over het afgerekende bedrag. In 2014 zal de 'oude voorraad' af te rekenen bedragen verder worden aangebouwd en zal de geschatte problematiek naar verwachting nog wel in onze bevindingen tot uitdrukking komen.

4.4.4

Het subsidiebeheer van de RCE is in 2013 verslechterd, met name het verlenen van subsidies

Het subsidiebeheer van de RCE verliep voor zowel de verleningen (op basis van Brim 2013) als de vaststellingen niet beheerst in 2013. Per 1 januari 2013 (Staatscourant Nr 20420, 9 oktober 2012) is voor subsidies voor de instandhouding van monumenten een vernieuwde (plafond)regeling van kracht geworden. In 2013 heeft de RCE – door externe oorzaken – veel later dan gepland een nieuw subsidiesysteem in gebruik genomen. De RCE organisatie bleek onvoldoende in staat te zijn met deze gecompliceerde omstandigheden om te gaan. Als gevolg hiervan is het verleningsproces van subsidies voor instandhouding van monumenten niet ordelijk en controleerbaar verlopen.

In het verleningsproces hebben wij onder andere de volgende constateringen gedaan:

- In de subsidieregeling is voorgeschreven dat de minister jaarlijks vóór 1 september beslist op subsidieaanvragen. De meeste beschikkingen zijn echter pas in november verzonden, de laatste in januari 2014;
- In de subsidieregeling – de subsidieomvang kent een plafond – is een aantal criteria opgenomen voor prioritering van de aanvragen. De regeling eist mede in verband hiermee een gelijktijdige beslissing op alle aanvragen. De RCE heeft niet voldaan aan dit vereiste. Het besluit op de aanvragen is een aantal maal in de tijd gewijzigd, onder meer door afgewezen aanvragen alsnog toe te wijzen. Wij vragen ons af of dit noodzakelijk was omdat de regeling de ruimte biedt om na het besluit het resterend budget toe te voegen aan het budget voor het jaar erop;
- De reconstrueerbaarheid van de in de regeling genoemde weigergronden voor subsidie is onvoldoende in het verleningsproces geborgd.

Het proces van vaststellen van subsidies is in 2013 niet verbeterd ten opzicht van 2012. Bijna alle vaststellingen die wij beoordeeld hebben vertonen tekortkomingen in het financieel beheer. Om het proces vaststellen van subsidies te verbeteren hebben RCE en ADR een stappenschema

opgesteld. Dit zal in 2014 worden geïmplementeerd. De RCE heeft tevens stappen gezet om het nieuwe subsidiesysteem aan te vullen ten behoeve van de vaststellingen. Dit wordt naar verwachting in het eerste kwartaal 2014 in productie genomen.

Het subsidiebeheer – met name de vaststellingen – bij de RCE voldoet al een aantal jaren niet aan de daaraan te stellen eisen. De belangrijkste oorzaak daarvan is naar onze mening dat de RCE de afgelopen jaren onvoldoende succesvol is geweest bij het oplossen van knelpunten in de voornoemde processen en het implementeren van de noodzakelijke verbeteringen daarin.

4.4.5

Inkoopbeheer bestuursdepartement is verbeterd: positieve stappen in 2013 gezet

Met ingang van 1 april 2013 is de Aanbestedingswet van toepassing. De nieuwe aanbestedingswet is zowel van toepassing op Europese als nationale⁴ aanbestedingen. Voor de nieuwe aanbestedingswet is directie FMICT aangehaakt bij interdepartementale overleggen en werkgroepen; zo heeft directie FMICT de werkinstructies en checklisten geactualiseerd en is de AO-beschrijving begin 2014 op orde gebracht. Het proportionaliteitsbeginsel⁵ en de motiveringsplicht – bij afwijking van het proportionaliteitsbeginsel – is in opzet uitgewerkt en voldoet aan de daaraan te stellen eisen. De werking van het vooroemd beginsel wordt in 2014 beoordeeld.

In 2013 zijn onder andere de volgende ‘keycontrols’ geïmplementeerd ter verbetering van het inkoopproces:

- *Spendedanalyse*: dit instrument heeft de departementale inkopen inzichtelijk gemaakt. Het heeft het inzicht in de inkoopvolumes en potentiële overschrijdingen van de Europese aanbestedingsdrempels verbeterd;
- *Toezicht*: het toezicht bestaat uit expliciete toetsmomenten op de procesgang van inkopen. FEZ voert systeemtoezicht en de bijbehorende steekproeven achteraf uit;
- *Inkoopdossier*: het inkoopdossier is zichtbaar verbeterd. Dossiers bevatten relevante documentatie en worden sneller opgeleverd;
- Er wordt actief gestuurd op nieuwe aanbestedingen en (nieuwe) doorlopende fouten – die al dan niet met een verklaring van afwijking zijn onderbouwd – worden met de directies besproken om maatregelen te nemen het continueren van de fout te beëindigen.

Zonder afbreuk te doen aan bovenstaande positieve stappen signaleren wij een aantal belangrijke aandachtspunten:

- *Zorgvuldigheid*: zowel wij als FMICT signaleren af en toe onzorgvuldigheden in het aanbestedingstraject, bijvoorbeeld ten aanzien van het juist toepassen van de gunningscriteria en het zorgvuldig documenteren van tweezijdig ondertekende contracten;
- *Prestatieverklaring*: Wij constateren, b.v. bij de uitbestede werkplekkenadministratie en ICT hardware (i-phones, blackberry's etc.), dat niet altijd een zichtbare audittrail van de prestatieverklaring⁶ aantoonbaar is. Het geautomatiseerd systeem kent geen ‘three way match’.⁷.

4.4.6

Financieel beheer NA⁸ vertoont verbetering; echter aandachtspunten blijven

In 2013 is hard gewerkt aan de implementatie van het verbeterplan. Het financieel beheer is hierdoor verbeterd wat zich bijvoorbeeld uit in een ordelijke en controleerbare administratie. Ook is via [ ] expliciete aandacht voor de beheersing van de projecten binnen het NA. Echter aan de volgende punten in het financieel beheer dient het NA in 2014 nadrukkelijk aandacht te schenken:

-
- 4 Onder de drempelbedragen van de Europese aanbestedingen.
  - 5 De eisen die bij een aanbesteding aan een ondernemer worden gesteld moeten in verhouding staan tot de opdracht.
  - 6 De verklaring van het bevoegd gezag dat prestatie is geleverd conform eisen van kwaliteit en kwantiteit.
  - 7 Vergelijking (aansluiting) tussen factuur, ontvangstbon en bestelling.
  - 8 Nationaal Archief

- *het structureel borgen van de financiële functie:* de financiële functie is nog steeds in belangrijke mate afhankelijk van externe inhuur/ deskundigheid. Hoewel dit voor de korte termijn een oplossing is, neemt de kwetsbaarheid toe. Deze kwetsbaarheid speelt met name bij de beheersing van omvangrijke programma's die al lopen of net zijn gestart. Ook in de operationele bedrijfsvoering waar de bewaking van de rechtmatigheid is geconcentreerd bij de financiële functie, loop het NA risico's in 2014. Wij adviseren u de financiële functie op korte termijn te borgen;
- *het verder op orde brengen van de inkoopfunctie:* de inkoopfunctie toont verbetering in 2013. Tevens is er in 2013 een nieuwe inkoopprocedure in werking getreden waarbij de controles meer voorin het proces plaatsvinden. Echter wij constateren een aantal belangrijke aandachtspunten:
  - *Spendedanyses:* de spendedanyses dienen op meer structurele wijze onderdeel van het inkoopproces uit te gaan maken; en
  - *Contractregister:* het contractregister is begin 2014 geactualiseerd maar is niet geïntegreerd in het informatiesysteem van het NA. De foutgevoeligheid is hoog en is daarom onvoldoende als instrument voor een adequate contractenbeheer;
  - *Aanbestedingskalender:* met behulp van de spendedanyses en het contractregister kan een aanbestedingskalender worden opgesteld waardoor nieuwe aanbestedingen/ verlengingen tijdig kunnen worden gesigneerd en opgestart.

4.4.7

P-processen bij DPO voor het kerndepartement in opzet geborgd, voor de werking positieve stappen gezet in 2013

In 2013 heeft DPO het intern controleplan voor het kerndepartement vastgesteld. Het plan is geschikt voor uitvoering. Het personeelsdomein van het ministerie van OCW kent drie proceseigenaren:

- [REDACTED] voor het kerndepartement (inclusief RCE en NA);
- DGDUO voor DUO; en
- IGO voor de Inspectie van het Onderwijs.

Het bovengenoemde intern controleplan heeft betrekking op de p-processen van het kerndepartement, RCE en NA. DPO heeft zich in 2013 ingezet voor de goede werking van de p-processen in 2014. Hiertoe heeft DPO het volgende gedaan:

- De benodigde interne controlewerkzaamheden zijn in kaart gebracht; en
- Een project 'terugwerkende kracht mutaties' is opgezet en loopt door in 2014. Het doel van dit project is de 'mutaties met terugwerkende kracht' terug te dringen.

Momenteel heeft DPO nog geen nieuwe afspraken met de buitendiensten, RCE en NA, gemaakt. Uitgaande van de geïnventariseerde interne controlewerkzaamheden is DPO voornemens in 2014 afspraken te maken over de uitvoering van het interne controleplan. Ook DUO is voor-nemens om een intern controleplan uit te werken waarin voor haar relevante onderdelen uit het DPO controleplan zijn opgenomen en vigerende interne beheersmaatregelen zijn verzameld.

Voor de onderwijsinspectie is momenteel nog geen intern controleplan vorhanden en de procesbeschrijvingen zijn nog niet gepubliceerd. Een oorzaak daarvoor is dat vanaf 2013 de IGO proceseigenaar voor P-processen is geworden. Voor publicatie stemt DPO intern de door de ADR beoordeelde beschrijvingen van de kritische P-Direktprocessen⁹ af. Voor de niet-kritische processen worden nog beschrijvingen opgesteld. Verder werkt DPO aan aansluiten van werkinstructies op de nieuwe procesbeschrijvingen.

---

⁹ Kritische processen zijn: aanstellen, ontslaan, reisdeclaraties, IKAP, bewust belonen en terugwerkende kracht mutaties.

Wij adviseren voor de onderwijsinspectie een actueel intern controleplan op te stellen en voor DPO verdere invulling te geven aan de uitvoering van het intern controleplan alsmede aan de interne beheersmaatregelen opgenomen in de procesbeschrijving (voor alle p-processen).

- 4.4.8 *Continuiteit financieel administratief systeem GEFIS niet goed geborgd*
Jaarlijks voeren wij een assurance-onderzoek uit naar het financieel administratief systeem GEFIS. Het beheer van dit systeem is geoutsourced aan [REDACTED]. DUO is systeemeigenaar en dient zorg te dragen voor het beheer van de verschillende aspecten van het systeem. Wij hebben geconstateerd dat de aspecten correct worden beheerd. Een uitzondering hierop is het aspect 'continuiteit'. Dit aspect dient ervoor te zorgen dat de borging van de andere aspecten goed is ingeregeld. Echter de huidig beschreven noodprocedure draagt niet bij aan een goed gebaande uitwijk. In oktober jl. heeft de beheerder een uitwijktest georganiseerd, die vanwege problematiek rondom opslag van data noodgedwongen niet is afgerekend. Deze problematiek heeft ertoe geleid dat een zogenaamde 'major incident procedure' is uitgevoerd. Dit betekent dat het incident met een hoge prioriteit opgelost dient te worden. Op basis van deze constateringen geven wij een assurance-rapport met beperking op het voornoemde. In 2014 zijn door de beheerder van GEFIS stappen gezet om de noodprocedure met goede uitwijkfaciliteiten aan te passen. Met deze stappen (in opzet) is de verwachting van de systeemeigenaar dat de geplande uitwikkeltests positief zullen eindigen. Eind maart zal ter bevestiging van de werking van de getroffen maatregelen opnieuw een uitwijktest plaatsvinden.
- 4.4.9 *Informatiebeveiliging DUO vordert; echter aandachtspunten blijven*
De bevinding informatiebeveiliging wordt uiteengezet in (1) *inrichting (tactische) security-management* en (2) *BCM¹⁰ beleidsplan*.
- 1 *Inrichting (tactische) securitymanagement vordert; aandachtspunten blijven*
DUO heeft in 2013 een plan van aanpak, bestaande uit een zestal onderwerpen, opgesteld om de tekortkomingen op het gebied van (tactisch) securitymanagement weg te werken. Het plan van aanpak informatiebeveiliging bevat verbetermaatregelen, prioriteitstelling en mogelijkheden tot bijsturing in geval dat mijlpalen niet worden gehaald. De samenhang hiervan kan nog worden verbeterd. Er is een beveiligingsbewustzijnprogramma opgezet voor de DUO-medewerkers. Aan de belangrijke onderwerpen risicomanagement en inrichten van een PDCA -cyclus moet nog invulling worden gegeven. Het risico van een niet goed opgezet (tactisch) securitymanagement is dat de beveiligingsincidenten niet (geheel) of te laat worden onderkend, dit kan vervolgens leiden tot storingen in de IT-dienstverlening en imago-schade.
  - 2 *BCM beleidsplan definitief; BCP's¹² missen belangrijk onderdeel*
DUO heeft eind 2013 een goed BCM beleidsplan opgeleverd. Het geeft aan welke processen en producten moeten leiden tot een geborgde bedrijfscontinuïteit. DUO gaat per bedrijfs-kritisch proces afzonderlijke BCP's opstellen (in 2013 drie opgeleverd en in 2014 volgen er nog negen BCP's). In de opgeleverde BCP's wordt de afhankelijkheid van andere processen en de volgorde waarin processen na een calamiteit weer in de lucht komen (uitwegscenario's) onvoldoende weergegeven. Dit terwijl het BCM beleidsplan aangeeft dat deze essentiële informatie in de BCP's dient opgenomen te worden. Wij onderschrijven het voornoemde. Het risico, van het afzonderlijk van elkaar opstellen van de BCP's, is dat de maatregelen onvoldoende op elkaar aansluiten, waardoor de oplossing van een crisis (waarbij meerdere processen zijn betrokken) te lang kan duren. Dit kan leiden tot productiviteitsverlies en imago-schade door ontevreden klanten en negatieve publiciteit.

¹⁰ Bedrijfscontinuïteitmanagement

¹¹ Plan Do Check Act cyclus

¹² Bedrijfscontinuïteitplan

- 4.4.10 *Inkoopbeheer DUO is verbeterd; positieve stappen in 2013 doorgezet*
Het inkoopbeheer van DUO heeft zichtbare verbeteringen doorgemaakt in 2013. Voor inter-departementale ontwikkelingen in het inkoopbeheer (zoals Aanbestedingswet) is DUO goed aangesloten. Tevens heeft het outsourcen van de inkoopfunctie bij het IUC zijn beslag gekregen. Wij hebben echter uit de controle een aantal constateringen die de aandacht van het management behoeft:
- *softwarecontracten*: DUO heeft diverse softwarecontracten afgesloten waarbij niet altijd de Europese aanbestedingsregels zijn nageleefd. In 2014 zal een nieuwe raamovereenkomst ten aanzien van software worden aanbesteed. Vooralsnog verwachten wij dat deze overeenkomst volgens de aanbestedingsregels zal worden aanbesteed;
  - *dossierbeheer*: wij constateren dat niet altijd sprake is van één inkooppdossier. Hierdoor is relevante documentatie – waaronder de in rekening gebrachte tarieven – niet eenvoudig te raadplegen. Door extra inspanning (met hulp van DUO) is relevante documentatie nagenoeg altijd te traceren. Wij achten de extra inspanning niet nodig en adviseren DUO te komen tot één specifiek inkooppdossier per inkoop en de informatietoegankelijkheid van de inkoopdossiers te verbeteren.
- 4.4.11 *Financiële instrumenten niet consistent toegepast*
Sinds 2013 bevatten de Rijksbegrotingsvoorschriften een verplichte indeling van de financiële instrumenten. De inrichting van de departementale administratie dient te baseren op deze tabel. Dit houdt in dat de opbouw van zowel de rijksbegroting als de verantwoording op basis van dit voorschrift vorm dient te krijgen. Het voornoemde komt tot uitdrukking in de tabel ‘budgettaire gevolgen van beleid’. Consistentie is hierin een belangrijke kwaliteitseis. Wij constateren dat het voornoemde voorschrift niet consistent wordt toegepast in de financiële administratie. Hierin hebben wij bevonden dat subsidies en opdrachten niet consistent worden begroot en verantwoord. Dit houdt in dat de registratie van verplichtingen en uitgaven naar financiële instrumenten in 2013 niet consistent heeft plaatsgevonden. Verplichtingen tot een bedrag van € 3,7 miljoen en uitgaven tot een bedrag van € 1,2 miljoen zijn op een verkeerd instrument verantwoord. Wij adviseren de financiële administratie beter te ijken op het voorschrift.
- 4.4.12 *Voorschottenbeheer vertoont lichte verbetering*
In 2013 heeft zowel FEZ als DUO extra inspanning geleverd om het beheer van de voorschotten te versterken. Er zijn instrumenten ontwikkeld en met name ‘oude’ voorschotten zijn geanalyseerd voor afhandeling. Wij constateren dat de instrumenten in opzet een goede bijdrage kunnen leveren aan de versterking van het voorschottenbeheer. Met betrekking tot de analyse merken wij op dat deze niet de nodige diepte heeft bereikt, waardoor oorzaken voor het geruime tijd niet afrekenen van deze voorschotten niet duidelijk wordt. Wij willen benadrukken dat het stelselmatig analyseren van de voorschotten een belangrijk onderdeel van het beheer is. Daarom adviseren wij dit stelsel nadrukkelijk te laten terugkomen in de instrumenten en hier vergaande afspraken over te maken met de belangrijkste actoren. Voorts denken wij aan de uitbreiding (intensivering) van de monitorsrol van FEZ.
- 4.4.13 *Financieel beheer Caribisch Nederland is nog fragiel*
De programma-uitgaven voor het Caribisch Nederland bestaan onder andere uit onderwijsbekostiging en studiefinanciering (incl. tegemoetkoming onderwijsbijdragen). Op beide terreinen hebben wij over 2013 constateringen gedaan.
- Onderwijsbekostiging*
In 2012 zijn de regels voor jaarverslaggeving vastgesteld en begin 2013 is het controleprotocol (OCP BES) definitief gemaakt. Overleg over het maken van structurele afspraken over afhandeling van verantwoordingsdocumenten en financieel toezicht tussen de belanghebbende organisatie-eenheden is opgestart, maar nog niet afgerond. Afspraken tussen keten-verantwoordelijken betreffende verantwoordings- en controleinformatie zijn nog onduidelijk voor ons. Door overstap naar een administratiekantoor hebben scholen te laat of nog geen verantwoordingsinformatie ingediend. Er zijn voor 2014 maatregelen getroffen om dit proces te verbeteren. Tevens constateren wij dat de ontvangen verantwoordingsinformatie nog niet is

afgehandeld. Wij willen u erop wijzen dat hoe langer dit op zich laten wachten des te lastiger het wordt niet bestede financiële middelen terug te vorderen.

Tegemoetkomingen onderwijsbijdragen

Uit de controle op de tegemoetkomingen Caribisch Nederland blijkt dat er tekortkomingen zijn in het financieel beheer. Beslissingen tot het verstrekken van tegemoetkomingen blijken in een aantal gevallen onvoldoende gedocumenteerd, waardoor het bepalen of voldaan is aan de naleving van wet- en regelgeving wordt bemoeilijkt. Dit heeft te maken met het ontbreken van aanvragen en het niet tijdig aanleveren van gegevens door studenten.

4.5 Varia aandachtspunten: totstandkoming WNT overzicht, afrekening BIS¹³, outsourcen inkoop en ontwikkeling datawarehouse DUO-G

- 4.5.1 *Totstandkoming WNT overzicht niet goed beheerst*
De WNT heeft politiek en maatschappelijk veel aandacht en waarbij sprake kan zijn van directe inkomensgevolgen voor (gewezen) topfunctionarissen. Uit ons onderzoek is gebleken dat in 2013 de naleving van de WNT op bepaalde aspecten niet goed beheerst of bewaakt werd. Waar OCW met name zich heeft gericht op het instrueren van het OCW-veld betreffende de consequenties van de WNT, heeft OCW in onvoldoende mate oog gehad voor de consequenties van de WNT voor de eigen procesgang. Het ministerie van OCW (en ook andere departementen) had de verwachting dat het ministerie van BZK in de loop van 2013 aanwijzingen zou geven hoe invulling te geven aan de toepassing van deze nieuwe wet. Pas in februari 2014 heeft het ministerie van BZK aanwijzingen gegeven over bijvoorbeeld dat externe niet-topfunctionarissen niet in het WNT-overzicht hoeven te worden opgenomen. Hiermee is enige onduidelijkheid weggenomen over in het kader van de WNT te gebruiken normtarief voor externen. De administratie van OCW is geijkt op het maximumuurtarief van € 225 uit de motie-De Pater. Volgens riksbrede voorschriften was – in tegenstelling tot het uit het WNT (op basis van het topinkomen) te redeneren tarief – dit het WNT normtarief. Echter de onduidelijkheid omvat de tarieven van externen – in relatie tot de WNT topinkomen – had aanleiding moeten zijn om hierover het gesprek te voeren met het ministerie van BZK. Wij merken op dat de WNT vooralsnog onverkort geldt. De minister bespreekt dit onderwerp de komende weken met de Tweede Kamer. Zolang er geen nieuwe wet is, zullen wij ons onderzoek op basis van de oorspronkelijke WNT uitvoeren. Wij adviseren u de administraties en de procesgang in overeenstemming met de WNT te richten. Tevens bevelen wij u aan BZK duidelijkheid te vragen betreffende de bovenstaande bevindingen.
- 4.5.2 *Subsidiebeheer cultuursegment verloopt beheerst; enkele BIS afrekeningen zijn gecorrigeerd*
De Cultuurdirecties hebben in 2013 bijna alle BIS subsidies over de jaren 2009 tot en met 2012 vastgesteld. In totaal is een bedrag van circa € 2,3 miljard aan vierjarige subsidies vastgesteld. Bij de vaststelling van de subsidie moet de minister tevens een uitspraak doen over de inzet van een eventueel overschat ultimo 2012, opgenomen in het zogenaamde bestemmingsfonds OCW. De beleidsdirectie heeft bij musea de overschotten op onderdelen van de exploitatiesubsidie in de vaststellingbeschikking buiten beschouwing gelaten. Dit heeft voornamelijk te maken met de presentatie van deze posten in de jaarrekening van de Musea en de interpretatie ervan door de beleidsdirectie. In samenspraak met de ADR zijn deze beschikkingen gecorrigeerd. Bij de evaluatie van de jaarrekeningen 2013 in het komende voorjaar verdient dit punt extra aandacht. Dat geldt ook voor de rapporten van feitelijke bevindingen van de instellingsaccountants over de prestatiegegevens. Deze bleken over 2012 niet altijd de gewenste inhoud te bevatten. Over beide punten zal mogelijk met de instellingen en hun accountants moeten worden gecommuniceerd. Verder verliep het proces – met name door instrumentaria – beheerst.
Bij het vaststellen van de vierjarige subsidies heeft het ministerie nagenoeg geen overschotten teruggevorderd. De minister heeft voorafgaand aan het vaststellingsproces voor deze beleidslijn

---

¹³ Landelijk Culturele Basisinfrastructuur

gekozen. Wij merken op dat er bij sommige instellingen een disbalans dreigt te ontstaan tussen de reserves en de subsidiabele kosten. Het versterkt het toezicht indien hiervoor een lijn wordt ontwikkeld.

4.5.3

Aansluiting op IUC door bestuursdepartement (BD); regieorganisatie op BD wordt belangrijk

In januari 2014 is een start gemaakt voor de aansluiting van het BD met IUC-noord. Wij willen u erop attenderen dat ondanks de overheveling van het verwerving- en gunningproces van de inkopen naar IUC de verantwoordelijkheid voor de rechtmatigheid bij de opdrachtgever ligt. De [ ] heeft in bovengenoemde trajecten een belangrijke sturende dan wel escalerende rol. Daartoe moet in 2014 de [ ] verder vorm krijgen. Het op juiste wijze beleggen van de [ ] en het mandaat van de [ ] zijn van belang voor een juiste sturing op de governance van het inkoopbeleid en het inkoopproces van OCW als geheel.

4.5.4

Datawarehouse (DWH) procedures in opzet en bestaan niet toereikend

Op basis van een scan van de automatiseringslandschap van DUO hebben wij in 2012 een inventariserend onderzoek gedaan naar DWH (DUO-G). Het systeem was als tool initieel bedoeld voor ondersteuning in de managementinformatievoorziening. Uit de scan bleek dat het steeds meer een hulpmiddel is voor informatie vanuit de primaire processen dan wel bestuurlijke informatie geeft over die processen. Uit het inventariserend onderzoek is gebleken dat een aantal kritische procedures in opzet en bestaan niet aan de daaraan te stellen eisen voldeden. Wij hebben DUO aanbevolen om deze procedures te verbeteren. Gezien de positie van DWH hebben wij de verwachting uitgesproken om in 2013 een assurance-onderzoek uit te voeren naar het systeem. De voorname aanbevelingen zijn gedaan om in 2013 een goedkeurende assurance-rapport af te geven. Echter het assurance-onderzoek wijst uit dat de opzet en het bestaan op (peildatum) 30 november 2013 van de procedures ter waarborging van de betrouwbaarheid en beschikbaarheid van de informatieproducten afkomstig uit het DWH als geheel niet hebben voldaan aan de gestelde eisen. De kwalificatie van het assurance-rapport is hierdoor afkeurend omdat de procedures voor het ontwikkelen van de informatieproducten in opzet en bestaan niet controleerbaar zijn. Daarnaast hebben alle medewerkers van het DWH-competence center, administratorrechten in de beheeromgeving. Hierdoor is het onzeker of de informatieproducten betrouwbaar zijn. Ondanks het feit dat DUO elders in het bekostigingstraject zogenaamde 'compenserende maatregelen' heeft getroffen, geven wij aan dat de met DUO besproken tekortkomingen dienen te worden opgelost om het risico van onbetrouwbare gegevensverwerking te voorkomen.

5

Onderzoek totstandkoming informatie over beleid en bedrijfsvoering

Het totstandkomingsproces van de prestatie-indicatoren is ordelijk verlopen. Echter wij hebben een aandachtspunt betreffende afspraken met informatieleveranciers.

5.1

Inleiding

Als onderdeel van onze wettelijke taak onderzoeken wij of geselecteerde processen gericht op de totstandkoming van informatie over het gevoerde beleid en de bedrijfsvoering voldoen aan de normen uit de comptable wet- en regelgeving. Daartoe onderzoeken wij of deze niet-financiële informatie op een *deugdelijke* (dat wil zeggen op *ordelijke* en *controleerbare*) wijze tot stand is gekomen. Deze normen zijn verder uitgewerkt in de Rijksbegrotingsvoorschriften 2014.

De selectie van de te onderzoeken processen gericht op de totstandkoming van informatie over het gevoerde beleid en de bedrijfsvoering is afhankelijk van het belang van de desbetreffende informatie en de omvang van de risico's die worden onderkend in het proces van totstandkoming van deze informatie. Op grond van deze risicoafweging hebben wij de volgende totstandkomingsprocessen voor een nader onderzoek in 2013 geselecteerd.

- totstandkomingsproces van de prestatie-indicatoren;
- totstandkomingsproces van de bedrijfsvoeringsparagraaf;
- totstandkomingsproces van het jaarverslag.

In dit hoofdstuk gaan wij in op de belangrijkste bevindingen van ons onderzoek.

5.2

Totstandkomingsproces van de prestatie-indicatoren is verbeterd

Ten opzichte van voorgaand jaar is de AO-beschrijving in 2013 in lijn gebracht met de werkwijze bij het departement. Daarnaast is reeds de eerste versie van het concept jaarverslag 2013, het overzicht prestatie-indicatoren opgesteld met in achtname van de RBV 2014.

Uit onze controle blijkt dat niet alle beleidsdirecties in alle gevallen afspraken maken om te waarborgen dat de voor het beleidsverslag geschikte verantwoordingsinformatie voldoet aan de daaraan te stellen eisen. Wij bevelen daarom aan om duidelijke afspraken te maken met degene die de gewenste verantwoordingsinformatie oplevert, waardoor bijvoorbeeld een tijdige aanlevering en een aansluiting op de definitie van de prestatie-indicator is geborgd.

5.3

Totstandkomingsproces jaarverslag en bedrijfsvoeringsparagraaf

De bedrijfsvoeringsparagraaf en het jaarverslag zijn in goed overleg tussen FEZ, ADR en beleidsdirecties tot stand gekomen.

б

---

6 Overige onderwerpen

Wij hebben over 2013 op verschillende terreinen een bijdrage geleverd aan de interne organisatie. Dit hebben wij vanuit de invalshoeken toezicht en bedrijfsvoering gedaan op basis van reviews in de niet onderwijssectoren, onderzoeken van de geautomatiseerde gegevensverwerking en ontwikkeling van nieuwe geautomatiseerde tools. Tot slot leveren wij met de handhaafbaarheidstoetsen een bijdrage aan de totstandkoming van wet- en regelgeving.

6.1

Inleiding

De minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap is verantwoordelijk voor het stelsel waarin circa € 35 miljard aan bekostiging in de verschillende sectoren wordt verdeeld. Binnen het stelsel heeft het M&O beleid een belangrijke functie, waardoor betrouwbaarheid wordt gegeneerd betreffende de rechtmatige verkrijging en besteding van de genoemde publieke middelen. Het financieel toezicht maakt onderdeel uit van het M&O beleid. De interne organisatie dient zodanig georganiseerd te worden zodat dit toezicht gestalte kan krijgen. In deze organisatie worden middelen ingezet, zoals automatisering, waarbij wij middels onderzoeken een bijdrage leveren aan het verbeteren van processen en systemen.

6.2

Toezicht op onderwijsinstellingen: verslechterd beeld bij grote accountantskantoren en verbetering bij kleine kantoren

Jaarlijks onderzoekt ('reviewt') de IvhO steekproefsgewijs de kwaliteit van de controles¹⁴ die instellingsaccountants hebben uitgevoerd. In 2013 vonden reviews plaats van 66 accountantscontroles over het boekjaar 2012. Op basis van een onveranderd aantal reviews (66 tegenover 67 in 2012) zijn er evenveel controles als 'niet toereikend' beoordeeld (6 tegenover 6 in 2012).

	Grote kantoren 2012	Grote kantoren 2011	Kleine kantoren 2012	Kleine kantoren 2011
Aantal onderzocht dossiers	46	45	20	22
Niet-toereikende dossiers	4	1	2	5
Toereikende dossiers	42	44	18	17

De IvhO stelt vast dat de meeste accountants de controles¹⁵ bij onderwijsinstellingen goed uitvoeren. IvhO merkt een lichte verslechtering in de uitvoering van de bekostigingscontroles door de externe accountants. Terwijl de positieve ontwikkeling bij grote accountantskantoren in 2013 een terugval heeft gekend, kent de kwaliteit van de controles door kleinere accountantskantoren een verbetering. De IvhO heeft bij ontoereikendheden de betreffende accountants aangesproken op de tekortkomingen. IvhO zal middels 'herhalingsreviews' onderzoeken of zij de kwaliteit van hun controles over het boekjaar 2013 hebben verbeterd. Verder brengt de IvhO continue de specifieke controleaanwijzingen onder de aandacht van de accountantskantoren. Tot slot zal de IvhO zich op additionele maatregelen beraden om de werking van het stelsel te

¹⁴ Het doel van de review is om vast te stellen dat de accountant zijn/haar controle op de juiste vaktechnische gronden heeft uitgevoerd en dat de controle voldoet aan de wettelijke eisen. De controle van de instellingsaccountant heeft als doel om vast te stellen dat de verantwoording van het bestuur in overeenstemming is met de werkelijkheid en dat de verantwoording voldoet aan de wettelijke eisen (rechtmatigheid en inrichtingseisen volgens Titel 9 BWz).

¹⁵ De uitvoering van de controles in het onderwijsveld is als volgt verdeeld: 75% wordt door de vier grote accountantskantoren uitgevoerd en 25% door de kleine kantoren.

verbeteren. Een verscherpte dialoog vindt al plaats met de grote accountantskantoren. Aan de hand van de toezichtbevindingen zal verder worden bezien of aanscherping van respectievelijk verduidelijking in het Onderwijsprotocol OCW/EL&I noodzakelijk is.

IvhO handelt in het kader van handhaving – onderwijs- en jaarrekeningwetgeving – de jaarrekeningen van onderwijsinstellingen af. Signalen uit controleverklaringen en rapporten van bevindingen van de instellingsaccountant worden beoordeeld en bezien op de noodzaak over te gaan tot handhaving. Als gevolg van andere prioriteiten is de afhandeling van de jaarrekeningen over 2011 nog niet afgerond. De onderwijsinstellingen zijn op de hoogte gesteld dat behandeling met een jaar is vertraagd. Door de inzet van extra capaciteit wordt de achterstand ingelopen. Afwikkeling van de jaarrekeningen over 2011 zal nu uiterlijk 1 juli 2014 plaatsvinden. Dit is ook de reguliere termijn voor behandeling van de jaarrekeningen over 2012. De jaarrekeningen over 2012 zullen dan eveneens zijn afgewikkeld.

6.3

Verslechterend beeld reviews in de niet-onderwijssectoren

In mei 2013 stelde het Audit Committee het reviewprogramma vast voor de reviews in de niet-onderwijssectoren en bij de onderwijsgerelateerde instellingen. Het programma (planning) ging uit van 14 reviews. Na overleg met de beleidsdirecties zijn 12 reviews uitgevoerd. De uitgevoerde reviews hadden het oordeel toereikend. Echter bij twee reviews zijn herstelwerkzaamheden door de externe accountant noodzakelijk, omdat de uitgevoerde accountantscontrole niet aan alle eisen voldeed. Desalniettemin kunnen de beleidsdirecties, in het vaststellingsproces, steunen op het systeem.

Toereikend betekent echter niet dat er geen bevindingen zijn ten aanzien van de door de instellingsaccountants uitgevoerde werkzaamheden. Bij enkele reviews concludeerden wij dat de accountant de naleving van de Europese aanbestedingsregels niet expliciet had onderzocht. De bijbehorende rechtmatigheidsrisico's zijn ingeperkt doordat een deel van de betrokken instellingsaccountants aangeeft dat deze instellingen geen contractuele verplichtingen zijn aangegaan boven de drempelbedragen.

In 2013 heeft OCW het nieuwe controleprotocol subsidies aan niet-onderwijsinstellingen aan de NBA aangeboden. De NBA heeft hierop een positief advies afgegeven. Het controleprotocol vindt zijn grondslag in de Regeling OCW-subsidies. Dit controleprotocol draagt bij aan het verbeteren van het financieel toezicht van OCW op de onderwijsgerelateerde instellingen.

6.4

Handhaafbaarheidstoetsen als preventieve maatregel

Sinds een lange tijd voert de ADR (en voormalig AD) handhaafbaarheidstoetsen voor het ministerie van OCW uit. Deze toetsen zijn voornamelijk bedoeld om bij totstandkoming van regelgeving na te gaan of de voorwaarden achteraf te handhaven zijn én dat derden de regelgeving kunnen naleven. Wij hebben over 2013 in totaal ruim 100 toetsen uitgevoerd met een grote spreiding in complexiteit van de toetsen. Het verheugt ons dat de directies ons steeds beter weten te vinden met vragen over de handhaafbaarheid van regelgeving. Er is echter een beeld aan het ontstaan dat deze toetsen onderdeel zijn van onze wettelijke oordeel bij het jaarverslag. Wij zien het meer als een preventieve maatregel die de naleving van wet- en regelgeving borgen. Daarom zijn wij een voorstander van een gremium waarin verschillende (staf) expertise is vertegenwoordigd (vergelijkbaar met IECS¹⁶). Dit maakt de adviezen aan de directies over handhaafbaarheid neutraal en zorgt voor meer draagvlak.

---

16 Interdepartementaal expertisecentrum subsidies

6.5

IT audits geven inzicht in geautomatiseerde ‘workflow’

De ADR heeft een bijdrage (onderzoek) op de volgende terreinen:

- conversietrajecten (zoals het migratietraject BRON HO);
- systeemontwikkelingsvraagstukken (zoals de implementatie RIN¹⁷ in plaats van BSN);
- totstandkoming van het zogeheten GMI-portaal ter vervanging van MAP als managementinformatiesysteem voor beleidsdirecties.

Daarnaast ondersteunen wij met de auditool B-wise de interne controle van departementale OCW-uitgaven in SAP en volgen wij de wijze waarop ‘Informatiebeveiliging’¹⁸ binnen OCW (inclusief DUO) wordt vormgegeven.

In 2013 hebben wij tevens IT onderzoeken uitgevoerd op de gebieden van vernieuwde programma’s – zoals TOFI en PVS – en preventieve programma’s zoals DIGID assessments en opstellen van een programma van eisen voor een nieuwe SAP-dienstverlener.

In bovengenoemde onderzoeken hebben wij de volgende aanbevelingen gedaan:

- beter controleerbaar vastleggen van (test-en systeem)documentatie bij ontwikkelen, wijzigen en migreren van systemen;
- actueel houden van autorisatie-inrichting (met benodigde beperkingen in uitgifte van rechten) in het kader van toegangsbeheer van systemen;
- optimaliseren van geautomatiseerde controles bij (bekostigings)processen;
- verder ontwikkelen van risicomagement bij grotere ICT-projecten en programma’s en expliciet vastleggen ervan;
- maken van beleid inzake het afdwingen van noodzakelijk dataopslag in relatie tot stijgende opslagkosten;
- verbeteren van het informatiebeveiligingsbeleid (denk aan BIR-compliancy).

6.6

Organisatieonderdelen OCW nog niet in het geheel BIR compliant

De ICBR¹⁹ heeft bepaald dat alle Rijksoverheidsorganisaties per 1 januari 2014 moeten voldoen aan het Tactisch Normenkader (TNK) van de Baseline Informatiebeveiliging Rijksdienst (BIR). Afwijken (gaps) mag alleen indien dat gemotiveerd (explain²⁰) gebeurt.

FMICT heeft begin januari 2014 de SG geïnformeerd over de afwijkingen van de BIR en de verklaringen daarvan door de organisatie, zodat de SG een besluit kunnen nemen over het accepteren van de afwijkingen van de BIR. De bedrijfsonderdelen van OCW zijn hiervoor aan de hand van de normen van het TNK van de BIR 2012 zelf nagegaan in welke mate (comply/explain) zij voldoen aan de BIR (interne audit). Vanuit deze FIT-GAP-analyse is vast komen te staan dat OCW (inclusief DUO) een aantal afwijkingen van de BIR kent, die de SG op basis van een risico-inschatting en prioritering in 2014 wil laten oplossen.

Wij constateren dat OCW momenteel nog niet in het geheel BIR-compliant is, maar wel zodanig ‘in control’ is dat het de zwakheden in de systemen onderkent. Tot slot merken wij op dat OCW extra inspanningen dient te verrichten (geplande projecten en activiteiten) om de afwijkingen van de BIR op te lossen.

---

¹⁷ Rijksidentificatienummer

¹⁸ Voornamelijk implementatie van de Baseline Informatiebeveiliging Rijksdienst.

¹⁹ Interdepartementale Commissie Bedrijfsvoering Rijksdienst

²⁰ Een explain is een door de verantwoordelijke lijnmanager geaccepteerde verklaring waarom aan bepaalde normen uit de BIR (gap) niet wordt voldaan.

Bijlage

Aan de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Verklaring betreffende de in het departementale jaarverslag opgenomen financiële overzichten

Wij hebben de financiële overzichten die deel uitmaken van het departementale jaarverslag 2013 van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap gecontroleerd. Deze financiële overzichten omvatten:

- de departementale verantwoordingsstaat over 2013 met de financiële toelichtingen daarbij;
- de samenvattende verantwoordingsstaat over 2013 betreffende de baten-lastenagentschappen met de toelichting daarbij;
- de departementale saldobalans per 31 december 2013 met de toelichting daarbij;
- de in de bedrijfsvoeringsparagraaf opgenomen rapportage over de comptabiele rechtmatigheid en de getrouwe weergave van de uitkomsten van de begrotingsuitvoering over 2013;
- de overzichten met de gegevens als bedoeld in de artikelen 4.1 en 4.2 van de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector.

De minister is verantwoordelijk voor het opmaken van deze financiële overzichten die de uitkomsten van de begrotingsuitvoering getrouw dienen weer te geven in overeenstemming met de Comptabiliteitswet 2001 en de daaruit voortvloeiende regelgeving. Onze verantwoordelijkheid is aan de minister een oordeel te geven over de financiële overzichten op basis van onze controle. Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder de Nederlandse controlesstandaarden. Dit vereist dat wij voldoen aan de voor ons geldende ethische voorschriften en dat wij onze controle zodanig plannen en uitvoeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de financiële overzichten geen afwijkingen van materieel belang bevatten.

Ordeel

Naar ons oordeel geven de financiële overzichten een getrouw beeld van de uitkomsten van de begrotingsuitvoering van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap over 2013 in overeenstemming met de Comptabiliteitswet 2001 en de daaruit voortvloeiende regelgeving.

Benadrukking van de onzekerheid in het WNT-overzicht

Wij vestigen de aandacht op de toelichting die is opgenomen bij het WNT-overzicht, waarin de onzekerheid is uiteengezet die bestaat ten aanzien van de vermelding van de gegevens over personen die anders dan op grond van een dienstbetrekking een functie vervullen als niet-topfunctionaris. Deze situatie doet geen afbreuk aan ons oordeel.

Verklaring betreffende overige bij of krachtens de wet gestelde eisen

Tevens vermelden wij naar aanleiding van ons onderzoek dat de overige onderdelen van het departementale jaarverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, niet strijdig zijn met de in dit jaarverslag opgenomen financiële overzichten.

Den Haag, 14 maart 2014

Auditdienst Rijk

Auditdienst Rijk

Postbus 20201
2500 EE Den Haag
(070) 342 77 00